

HÄSSELBY-VÄLLINGBY STADSDELSFÖRVALTNING

Stadsdelsmiljö och teknik
Handläggare: Solveig Nilsson
Telefon: 508 04 052
Dnr 1.5.3-367-2011
Sammanträde 27 september 2011

TJÄNSTEUTLÅTANDE
SID 1 (7)
30 AUGUSTI 2011

Till
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Samråd om Arkitektur Stockholm – En strategi för stadens gestaltning

Remiss från Stadsbyggnadsnämnden, dnr 2010-11401-51

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till Stadsbyggnadsnämnden som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Leif Spjuth
stadsdelsdirektör

Mats Carinder
avdelningschef

Sammanfattning

Stadsbyggnadsnämnden har inbjudit till samråd angående *Arkitektur Stockholm – En strategi för stadens gestaltning*, ett tematiskt tillägg till ”*Promenadstaden – Översiktsplan för Stockholm*”.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till samrådsunderlaget som är visionärt och helt i linje med ”*Promenadstaden – Översiktsplan för Stockholm*”. Förslagets riktlinjer är dock mycket allmänt hållna och i allt väsentligt saknas detaljer. Detta kommer förmodligen att innebära att de intressanta frågeställningarna uppkommer först när det uppstår målkonflikter mellan dem. Det är inte möjligt att nu få en detaljerad bild av riktlinjerna för Stockholms framtida utveckling när det gäller stadsbyggandet. Den samlade effekten av projektet *Arkitektur Stockholm* kan bedömas först i kombination med övriga dokument inom projektet.

Bilaga: Arkitektur Stockholm – En strategi för stadens gestaltning, samrådsförslag

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för stadsdelsmiljö och teknik.

Bakgrund

I genomförandet av *"Vision 2030 – Ett Stockholm i världsklass"* som kommunfullmäktige beslutade om i juni 2007, spelar arkitekturen en betydelsefull roll för att skapa förutsättningar för stadens fortsatta samhällsutveckling.

"Promenadstaden – Översiktsplan för Stockholm" antogs av Stockholms stads kommunfullmäktige den 15 mars 2010. Översiktsplanen beskriver fyra stadsutvecklingsstrategier som ska leda till ett tätare och mer sammankopplat Stockholm. Strategierna innebär att centrala Stockholm ska fortsätta att stärkas och utvecklas, en satsning ska ske på tyngdpunkter i ytterområden samt att stadens delar ska kopplas samman på ett bättre sätt. Dessutom en strategi för att bevara och utveckla en levande stadsmiljö även i andra delar av Stockholm.

I samband med att översiktsplanen antogs av kommunfullmäktige fick stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att ta fram en strategi för arkitektur i staden samt att modernisera Stockholms byggnadsordning. Projektet har fått namnet *Arkitektur Stockholm*. Inom projektet pågår parallellt framtagandet av flera dokument som ska redovisa stadens värden och stadsbyggnadskaraktärer med riktlinjer för den fortsatta samhällsplaneringen, samt råd och riktlinjer för att ge stöd i bl.a. bygglovshanteringen till berörda. Det pågår också en revidering av stadens parkprogram där gestaltningen av stadens gröna offentliga rum behandlas.

"Arkitektur Stockholm – En strategi för stadens gestaltning" är med andra ord ett tematiskt tillägg till översiktsplanen och ska utgöra en del av plattformen för den fortsatta dialogen om den fysiska planeringen av Stockholm. Förhoppningen är att få en konstruktiv debatt bland samtliga berörda d.v.s. stadens invånare, tjänstemän, politiker samt övriga aktörer inom planerings-, förvaltnings- och byggsektorn.

Sammanfattning av remissen

I samrådsunderlaget redovisas förslag till riktlinjer för gestaltningen av ett attraktivt och växande Stockholm. Nedan återges dessa riktlinjer under respektive rubrik, numreringen är densamma som i förslaget. För att få motiveringen till riktlinjerna hänvisar förvaltningen till det fullständiga samrådsförslaget.

2. Arkitekturens möjligheter

2.1 Ett rikt och levande stadsliv

- De offentliga rummens kvaliteter och tillgänglighet ska tryggas i detaljplan: tydliga gränser mellan privat och offentlig mark, blandning av olika funktioner, flexibel användning för att möjliggöra verksamhetslokaler i bottenvåningar i strategiska lägen, entréer bör orienteras mot gatan.
- Utveckla parker och grönområden av hög kvalitet för att skapa mötesplatser och tillgodose medborgarnas behov av rekreation.
- Fysiska åtgärder som underlättar tillgängligheten i staden ska integreras i gestaltningen och helhetsmiljön.
- Konst berikar stadsrummet vilket ska beaktas i planprocessen.

2.2 En attraktiv stadsmiljö

- Genom tillägg av ny arkitektur av hög kvalitet, som speglar sin samtid och tolkar Stockholms unika värden, kan staden tillföras nya årsringar som berikar vår stad och utvecklar vårt kulturhistoriska arv.
- Vid gestaltningen av nya stadsutvecklingsområden ska mångfald och variation i gaturummet och i det arkitektoniska uttrycket eftersträvas inom ramen för en tydlig och medveten gestaltningsidé.
- Vid förtätningar bör gestaltningen av ny bebyggelse utgå från befintliga kvaliteter, förutsättningar och samband med den övriga staden. Ny bebyggelse utformas så att den blir tydligt urskiljbar i stadsbilden.
- Kvarter ska så långt det är möjligt delas upp i flera enheter, ritade av olika arkitekter.
- I ny bebyggelse bör energibesparande åtgärder och miljötekniska lösningar integreras i arkitekturen och användas som ett gestaltningselement och verktyg för ett nyskapande formspråk.

2.3 Hög arkitektonisk kvalitet för en hållbar utveckling

- Staden ska främja nyskapande arkitektur av hög kvalitet för att stärka Stockholm i rollen som Sveriges huvudstad.
- I egenskap av stor fastighetsägare och förvaltare ska staden föregå med gott exempel och verka för hög kvalitet i det offentliga byggandet.
- Vägar och trafiktekniska anläggningar ska betraktas som delar av stadens offentliga rum och ges en medveten gestaltning av hög kvalitet.

3. Processer för hög kvalitet i stadsbyggandet

- Staden har i egenskap av utövare av det kommunala planmonopolet ansvar för planeringen och bör ta initiativ till tidigt samarbete med byggherrar och arkitekter för att gemensamt utveckla staden utifrån en helhetssyn.
- Värdet av hög kvalitet bör inkluderas redan i markanvisningsprocessen.
- Med utgångspunkt från *Arkitektur Stockholm* ska utvärderingskriterier tas fram för att uppnå hög arkitektonisk kvalitet.
- Konkurrensmomentet i stadens upphandlingar ska utvecklas för ökad mångfald och hög kvalitet.
- Staden ska tillsammans med andra aktörer utveckla nya mötesplatser och samarbetsformer för en fördjupad dialog och för att främja en konstruktiv diskussion om Stockholms utveckling.

4. Stockholms identitet och utveckling

4.1 Promenadstaden ger grunden för fortsatt utveckling

Strategi 1: Fortsätt att stärka centrala Stockholm

- Den centrala stadens utvidgning ska studeras utifrån ett helhetsperspektiv och med utgångspunkt ur översiktsplanens mål samt de olika stadsbyggnadskaraktärernas kvaliteter och förutsättningar.
- Staden bör initiera idétävlingar för att skapa en konstruktiv diskussion om hur den centrala stadens utvidgning med ökad täthet och bättre sammankopplingar av stadsdelar kan genomföras.

Strategi 2: Satsa på attraktiva tyngdpunkter

- I tyngdpunkterna är övergripande program och tidiga samarbeten och dialoger i enlighet med vad som beskrivs i *Arkitektur Stockholm* en nödvändighet för en positiv utveckling. Planprocesserna kan med fördel inledas med att ta fram en lokal stadsbyggnadsstrategi.

Strategi 3: Koppla samman stadens delar

- Efter framtaget program för Högdalen – Farsta bör liknande program tas fram för aktuella samband, till exempel Ulvsunda – Kista samt hur Söderstaden tydligare kan kopplas mot Liljeholmen via Årstafältet.

Strategi 4: Främja en levande stadsmiljö i hela staden

- Förändringar som sker i områden inom ramen för denna strategi ska ske med utgångspunkt från de lokala förutsättningarna samt utifrån kvaliteter och värden inom respektive stadsbyggnadskaraktär.
- Framtagande av program ska vara en utgångspunkt i planeringen av tyngdpunkter, strategiska samband och i den centrala stadens utvidgning. I komplicerade planeringsprocesser bör programarbetet föregås av framtagande

av lokala stadsbyggnadsstrategier där översiktsplanens intentioner preciseras

4.2 Naturlandskapet ger förutsättningarna

- Skillnaderna i landskapets karaktär mellan Mälaren och Saltsjön värnas.
- Förändringar genom till exempel broar eller ny bebyggelse bör utgå från vattenrummens karaktär.
- Åtgärder för att förbättra tillgängligheten till stadens vattenrum bör studeras.
- Stockholmarnas tillgång till parker och grönområden av hög kvalitet ska säkerställas.
- Genom att skapa nya mötesplatser, anlägga nya gång- och cykelvägar samt uppföra ny bebyggelse i mindre värdefulla grönområden ska bättre samband mellan stadens delar åstadkommas.

4.3 Taklandskapen och naturens förutsättningar tecknar stadens silhuett

- Siktlinjer och vyer mot stadens vattenrum, parker och offentliga byggnader ska beaktas vid detaljplanering och bygglovprövning.
- Förslag på ny bebyggelse som påverkar den rådande skalan ska prövas utifrån för projektet specifika utvärderingskriterier. En grundläggande utgångspunkt är att det offentliga rummet ska tillföras ett mervärde med en hög arkitektonisk kvalitet och relevans för stadslivet som motiverar byggnadens placering.

4.4 Bebyggelsens årsringar berättar om stadens framväxt

- Stadens årsringar stärks genom att ny bebyggelse görs tydligt avläsbar i stadsbilden.
- Riktlinjer för de olika stadsbyggnadskaraktärerna ska redovisas i dokumentet *Arkitektur Stockholm – Stadsbyggnadskaraktärer*.

4.5 Stadens värdefulla kulturmiljöer en resurs i den fortsatta utvecklingen

4.6 Riksintressen för kulturmiljövården

- Staden ska tidigt i processen precisera hur de kulturhistoriska värdena ska beaktas i bygglovprövningen och under planarbetet.
- Konsekvenserna och de avvägningar som gjorts vid bygglovprövningen och under planarbetet ska tydligt redovisas i planhandlingarna och i beslutsunderlag.
- Konsekvenserna av förslag på ny bebyggelse inom avgränsningen för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården och i dess närområde som bedöms inverka på den rådande skalan och siluetten, ska särskilt beskrivas utifrån de centrala vattenrummens karaktär och kvaliteter.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är i huvudsak positiv till samrådsunderlaget som är visionärt och helt i linje med *"Promenadstaden – Översiktsplan för Stockholm"*. Förslagets riktlinjer är dock mycket allmänt hållna och i allt väsentligt saknas detaljer. Detta kommer förmodligen att innebära att de intressanta frågeställningarna uppkommer först när det uppstår målkonflikter mellan dem. Det är inte möjligt att nu få en detaljerad bild av riktlinjerna för Stockholms framtida utveckling när det gäller stadsbyggandet. Den samlade effekten av projektet *Arkitektur Stockholm* kan bedömas först i kombination med övriga dokument inom projektet.

Enligt Plan- och bygglagen 1 kap 1§, ska planeringen "... främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö..."

Det är oerhört viktigt att tidigt i planprocessen integrera barnperspektiv, behov hos funktionshindrade samt jämställdhets- och integrationsfrågor. Förvaltningen anser därför att det bör finnas krav på tillvägagångssätt för hur dessa frågor ska integreras i planprocessen.

Ett stadsbyggande som innebär en förtätning av staden medför också att det ställs höga underhålls- och skötselkrav på de offentliga miljöer som finns. Med en tätare befolkning ökar besöksstryck och slitage på parker och grönområden.

Resursfördelningsmodellen för stadsdelsnämndens parkansvar utgår från grönområdesskötsel och övrig stadsmiljö. Grönområdesskötseln utgår från arealer för parkmark respektive naturmark samt folkfaktorn som består av boende samt dagbefolkning. I övrig stadsmiljö ingår medianvärdet av antalet lägenheter som är godkända eller antagna i detaljplaner av Stadsbyggnadsnämnden under de senaste fem åren. Dessutom ingår folkfaktorn per total skötselyta. De två blocken summeras till fördelningsnyckeln som summerar sig till 100 % för samtliga stadsdelsnämnder.

Då fördelningsnyckeln i så hög grad utgår från befolkningssiffror blir konsekvensen att hänsyn inte tas till det verkliga skötselbehovet. Detta innebär framförallt för Hässelby-Vällingby försämrad standard på grönytor samt annat underhåll och på sikt en större underhållskostnad. Förvaltningen anser därför att resursfördelningsmodellen för stadsmiljö måste revideras så att det inte uppstår så stora skillnader i tilldelning mellan stadsdelsområdena per kvadratmeter anlagd parkmark. Kostnaderna för att sköta parkmark beror på karaktär och utformning av stads-

delsområdet och enbart till liten del på antalet boende och besökare inom ett stadsdelsområde. Nuvarande skillnad i tilldelning är inte rimlig eller motiverad ur driftskostnadssynpunkt. Staden måste också ha en tillförlitlig databas som regelbundet uppdateras med tillkommande och avgående arealer, befolkningsmängd samt att inrapporterad data kvalitetssäkras, vilket inte varit fallet de senaste åren.

Vidare anser förvaltningen att det bör framgå att innerstadens parker och grönområden måste vara "tillräckligt stora" för att kunna leva upp till riktlinjen om att stadens parker ska ha en hög kvalitet. För att dessutom säkra tillgången till grönytor och för att värna den biologiska mångfalden kan man använda s.k. grönytefaktor. Förvaltningen anser att grönytefaktor är ett redskap som bör användas i all nybyggnation.

Stadsplaneringen måste möta behoven hos en kraftigt växande befolkning, omstruktureringar inom näringslivet och samspelet mellan regionens olika aktörer, inte minst när det gäller förstärkningar av infrastrukturen.

Inom Hässelby-Vällingby uppförs idag nya bostäder i huvudsak genom förtätning av befintliga bostadsområden samt exploatering av de tätortsnära grönområdena inom stadsdelsområdet. För att möta de ökade behoven av samhällsservice så måste staden också beakta att den kommunala servicen byggs ut på ett tillfredställande sätt. Infrastrukturen i stadsdelsområdet bör anpassas exempelvis i form av bättre tvärförbindelser samt utbyggd och ökad turtäthet på kollektivtrafiken.

För att få ett fungerande stadsliv och en bra stadsmiljö är naturligtvis utformningen av de offentliga rummen av största betydelse. Fördelarna med att koppla samman och förtäta staden måste också vägas mot värdet av sammanhängande grönområden. Ett rikt och väl fungerande stadsliv är en förutsättning för en hållbar samhällsutveckling i enlighet med *"Vision 2030 – Ett Stockholm i världsklass"*.
